

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Infinitum secundum magnitudinem fieri posse probatur. c. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

*Oppositum affirmat se-
cunda opinio.
Greg.
Basil.
Cicil.
Olan.*

Opinio itaque opposita, non sine probabilitate affirmat, fieri posse à Deo infinitum actu, tam magnitudine in rebus corporeis, quam multitudine in spiritualibus, & corporeis. Eam vero tradunt Gregorius in 1. d. 43 q. 4. Basilis. quest. vnica a. 2. quam probabilem putat absolute Gabriel in 2. d. 1. q. 3. Okam vero, saltem in multitudine rerum spiritualium. In quouis autem genere multitudinis per se non ordinat eam defendunt. Auicenna. & Algazel, quos S. Thomas commemorat in art. 4.

*Infinitum in
potentia
quid.*

Ceterum antequam ad rationes veniamus, supponendum est id quod disp. 63. ex professo probabitur, nimirum infinitum tam secundum magnitudinem, quam secundum numerum, aliud esse in potentia, aliud in actu. In potentia dicitur, ex quo, si id tantum accipitur, quod actu existit, finitum quidem est, & terminum habet. Si vero respiciantur ea, quæ adhuc ei possunt adiungi, infinitum est. Talem inquit Aristot. 3. Physic. c. 6. esse diem, & ludum Olympicum. Nam ex eo, quod actu sunt finita sunt; sed ex eo, quod ipsis addi potest, infinita. Sic igitur multitudo rerum, cui potest semper fieri additamentum sine fine, dicitur infinita in potentia, licet omnes vnitates, quas habent, finito numero comprehendantur. Nunc ergo probabiliter ostendamus, non solum posse esse infinitum in potentia, quod philosophi infinitum synecategorematice, hoc est, cum additamento infinitum appellant: hoc enim in rebus iam esse, omnes fatentur, vt ex dictis patet; sed etiam infinitum actu, quod categorematice infinitum, hoc est simpliciter vocant. Id quod ex solutionibus rationum prioris sententia, colligendum est. An vero præter has rationes, quas hic in vnum colligimus, alia excogitari possit, quæ monstratur, impossibile esse, fieri à Deo infinitum actu, aliorum iudicio integrum relinquimus.

CAPVT II.

Infinitum secundum magnitudinem fieri posse probatur.

*Prima ratio
proposita
secunda.*

PRIMA ratio, qua probari solet, infinitum secundum magnitudinem fieri à Deo non posse, est huiusmodi. Aut corpus est naturale coniunctum materiæ, & formæ, aut est omnino mathematicum in pura quantitate abstracta à materiæ: neutro autem modo potest esse infinitum: Ergo nullo alio modo esse poterit. Primum, naturale corpus esse non potest, tum quia illud habere debet determinatam formam substantialem, & finitam: omnis autem determinata forma determinata expolit accidentia, & quantitatem: tum etiam, quia omne corpus naturale mouetur, aut moueri potest: sed corpus infinitum aliquem motum subire non potest, vt fufè exponit Aristot. 1. de Cælo c. 5. ergo infinitum corpus coniunctum materiæ, & formæ, seu naturale, esse nequit. Deinde nec mathematicum: quoniam omne huiusmodi corpus habet figuram. hæc enim est forma corporis mathematici: figura autem est in extremitate, & termino corporis: ergo tale corpus infinitum esse non potest.

*2. Thom.
Ricard.
Solutio
proposita
talia.*

Hæc ratione vititur S. Thomas in art. 3. huius q. sed Ricardus q. 5. non placet, atque hoc pacto dissolui potest. Quamuis corpus mathematicum in sola cogitatione infinitum esse non posset, quia semper à nobis apprehenderetur instar aliorum, quæ finita sunt; hinc tamē non colligitur, re ipsa à Deo fieri non posse. Multa enim, quæ cogitare non va-

l'asquez in 1. part. Tomus I.

leimus, à Deo fieri non repugnat. Tum etiam ex parte nostræ cogitationis nihil obstat, facile namque apprehendimus vnitatem aliquam, seu magnitudinem extra cælum sine vilo termino: nihil ergo repugnat, quo minus corpus mathematicum infinitum fieri possit à Deo. Fateor quidem huiusmodi corpus non esse, de quo disputant mathematici. Horum enim demonstrationes circa finitam quantitatem versantur; de infinita vero, sub ratione infinitæ, eorum scientia nihil demonstrat: hoc tamen non probat, eam magnitudinem re ipsa esse non posse. Quare cum Aristot. 3. Physic. cap. 5. ostendit infinitum non esse, textu 39. plane profertur de mathematicis, & intelligibilibus se non disputare. Verba ipsius cap. sequenti referemus.

Aristot.

Si vero loquamur de corpore naturali, etiam si corpus illud non moueretur, si infinitum esset, vt optimè probat Arist. 1. de Cælo capite illo 5. hinc tamen non colligitur, non fore naturale, aut in se non habiturum naturam, quæ est principium motus. Solum sequitur eius naturam fore impeditam mole illa infinita quantitatis; nam qualibet pars illius separata, & finita absque vlla mutatione substantiali moueri posset. Quare vt recte docet Ricardus q. 11. nihil repugnat, esse aliquod corpus quod moueri nequeat. Denique ex eo, quod corpus illud naturale haberet determinatam, & finitam formam secundum esse, ac proinde determinatam accidentia postulare, ac finita secundum esse non colligitur secundum magnitudinem determinatum iri. Hæc enim duo genera infinitatis, scilicet secundum esse, & secundum quantitatem, omnino distincta sunt, vt superius admonuimus. Quod si ex determinata natura secundum esse colligeretur necessario determinata quantitas secundum extensionem, fieret, vt omne corpus naturale determinatam etiam extensionem exigeret, quod est absurdum: nam ignis addita materia sine termino augeri posset, vt docet Aristoteles 2. de anima c. 4. text. 41. atque id experimento compertum est.

Ricard.

Hoc argumento oppressus Caietan. in art. 3. §. 8. ad Caietan. et vero, huiusmodi excogitauit effugium; asserit maximum ignem duobus modis intelligi: vno modo, vt sit per se vnus; altero modo, qui sit per aggregationem vnus. Concedit autem, dari quidem maximum ignem intrinsece terminatum, cuius forma naturalis per se postulat talem magnitudinem, sed in aliquo indiuiduo per se vno, non in indiuiduo per aggregationem: in hoc enim augeri posset in infinitum. Appellat vero indiuiduum ignis per se vnum, quod in duos ignes diuidi non potest; per aggregationem autem vnum, quod in duos diuidi potest. Verum igitur est (inquit Caietan.) formam naturalem ignis, eo quod determinata sit secundum esse, determinatam quoque quantitatem, & accidentia postulare.

Resoluitur.

Ceterum præterquam quod hæc Caietani distinctio commentitia statim apparet: argumentum eodem modo probat id, quod contendimus. Primum autem, distinctionem illam inanem esse, patet ex eo, quod eiusdem prorsus naturæ est ignis in quacunque quantitate: postulat igitur semper eadem omnino accidentia, quæ ad conseruationem sui, & rectam habitudinem spectant. Quocirca, si quantitas illius crescere potest in infinitum, etiam per aggregationem; signum est, non esse per se requisitam in aliqua mensura determinata.

M

nata.

Non viuentiam nullam datur terminum versus paruitatem, & magnitudinem.

nata. Ex quo etiam verius puto, nec versus minimum, nec versus maximum terminum aliquem quantitatis ad conseruationem formæ naturalis non viuentis esse necessarium: sed per accidentis, ex nimia diminutione à contrario corrumpi; ex incremento vero in infinitum nunquam perire; cum tamen Aristot. dicat loco citato incrementa viuentium non posse fieri in infinitum, cuius verba hic obiter placuit explicare.

Aristot.

Probat itaque Aristoteles viuentia non augeri à solo calore naturali secundum propriam naturam illius, sed quatenus est virtus, & instrumentum animæ. Reddit rationem his verbis. *Nam ignis quidem accretio in infinitum progreditur.* Quasi dicat: si viuentia à solo calore naturali virtute propria illius augerentur, in infinitum crescerent. Subdit deinde: *At eorum omnium quæ natura constant, est finis, & ratio tam magnitudinis, quam accretionis.* Hæc autem anima sunt, non ignis, & rationis potius, quam materia.

Explicatur
verba Arist.

Quæ sane verba ipsi, quæ proxime dixerat, contraria videntur. Dixerat enim, ignem crescere in infinitum, & postea asserere videretur entia naturalia terminum habere magnitudinis. Verum facilem habent explicationem, & cum præcedentibus recte coherere, si interpretatione Simplicij sequamur; qui nomine suis non intelligit limitem, & extremum, sed formam, quæ dicitur rem ipsam, & materiam eius terminare: habent autem alij textus, non finem, sed terminum. Licet ergo hoc pacto ordinanda est. Omnium naturalium entium, siue viuentium siue non viuentium finis, & terminus, hoc est forma, est, & ratio, seu regula magnitudinis, & accretionis; ac proinde in viuentibus animæ tribuenda est, non igni, hoc est, non calori secundum se, & rationi ipsius augmenti, quam diximus esse formam, tribuenda est accretio, non autem materiæ alimentis, quibus recte probat, augmentum viuentium, etiam si fiat medio calore, atque alimentum semper apponatur, non procedere in infinitum, quia impetum illius moderatur anima, cui augmentum præcipue tanquam formæ tribuendum est. Ceterum, si admittamus distinctionem Caietani, saltem argumentum superius factum probat, nihil repugnare, quo minus detur infinitus ignis per aggregationem, quia talis non postulat natura sua determinata accidentia, & quantitate.

Bonauentura
Secunda ratio
dissoluitur.

Secunda ratio, quæ videtur Bonauentura, ad probandum non posse dari corpus infinitum, talis est. Omne actus infinitum est actus purus; alioqui, si aliquid haberet de potentia, esset finitum: sed nihil creatum potest esse purus actus, quia esset suum esse, ac proinde non posset non esse, ergo nihil creatum potest esse infinitum. Verum ex ijs, quæ initio disput. notauimus, hæc ratio facile dissoluitur: illud enim infinitum, quod est secundum esse, & soli Deo conuenit, ut superiori disputatione explicauimus, est purus actus, qui non potest non esse: at infinitum secundum quantitatem, quia secundum esse finitum est, & ex nihilo productum, purus actus non est, & potest non existere.

Tertia ratio
nil probat.

Tertia ratio, si daretur infinita quædam longitudo, & diuideretur in duas partes, una esset æqualis alteri, quia utraq; esset infinita ex vna parte, ex altera verò finita: hoc autem fieri non potest: tum quia vnicuique illarum posset aliquid addi, & ita fieret maior: tum etiam quia sequeretur, partem esse æqualem toti. Nam sumamus in-

lam longitudinem infinitam ex vna parte, antequam ei aliquid addatur ex alia parte, quæ finita est; ea quidem est æqualis sibi addita deinde quauis quantitate, & est pars respectu sui facti additamento. Ergo pars esset æqualis toti. Similem rationem affert Ricardus quæst. illa 5. & respondet: ea nihil probat: quoniam æquale, & inæquale maius, & minus sunt passionis quantitatis finitæ; sunt enim relationes secundum mensuram inter duos quanta. Solum autem quæ finita sunt, sub mensuram cadere possunt. Infinita igitur quantitas alteri infinitæ comparata æqualis, vel inæqualis, maior, aut minor dici non potest. Quare, si quantitati finitæ ex vna parte, quæ est infinita ex alia, aliquid adderetur, sicut reuera addi posset, non propterea diceretur fieri maior.

Porto cum Arist. 3. Phys. c. 5. ex professo probet, non esse in rerum natura corpus aliquod infinitum, nunquam tali ratione vsus est. Neque enim cum doctrina ipsius satis constare posset. Si quidem 8. Phys. 1.2. & 3. & 1. de Cælo c. 10. probat, mundum ingentitum esse, & ab æterno; ac proinde motum illius fuisse sine principio. Quod si ratio allata probaret, non posse dari corpus infinitum, probaret etiam, non potuisse esse motum ab æterno vsque in hodiernum diem. Nam sequeretur, & infinito posse aliquid addi; additur enim perpetuo tempus præteritum præterito: sequeretur etiam fieri maius tempus arque partem esse æqualem toti. Tempus enim præteritum vsque ad hesternum diem videtur esse pars; comparatum cum toto tempore vsque ad hodiernum. Quod si Arist. absurdum hoc sequi existimaret, nunquam alleruisset motum ab æterno fuisse.

Ego sane existimo, Aristoteli eo præsertim docuisse infinitum esse non posse, quod existimaret hanc rerum vniuersitatem non voluntate Dei, sed necessario ita ab æterno constituisse: ex quo etiam probat aliud vniuersum esse non posse. Hoc vero supposito ex his, quæ videmus, recte colligit, non posse esse infinitum, quod perinde est in eius sententia, atque probare, nunc actum non esse. Omnes enim rationes, quibus videtur 3. Phys. cap. 5. & 1. de Cælo c. 5. & sequentibus, vel ex generatione, & mixture, vel ex alijs, quæ experientia constant, de sumptæ sunt. Ex quibus non licet inferre, absolute Dei potentia infinitum fieri non posse.

Quarta ratio Arist. 1. de Cælo c. 5. ideo probat non posse corpus infinitum circulo moueri, quia sequeretur, distantiam infinitam tempore finito percurrere. Nam si à centro ducantur duæ lineæ, quo magis protrahuntur, magis distant: cum igitur protrahantur in infinitum, tandem distantia erit infinita, per quam necesse est eodem tempore peragi motum, atque per distantiam breuiorem inter eadem lineas, prout propinque sunt centro. Sequitur præterea, distantiam inter duas lineas tandem esse infinitam, quod videtur absurdum, cum ea sit inter lineas, atque adeo lineis terminata.

Respondet, hoc argumento recte probari non posse esse motum circuli corpore infiniti, quia sequeretur infinitum pertransiri, eo quod motus, qui responderet spatio inter duas lineas, vel paruo circulo circa centrum non posset esse finitus comparatus cum tota magnitudine versus partem superiorem, & nisi spheram aliquam superiorem assignemus, per quam fiat motus, intelligi non potest motus aliquis circularis. Si autem sphaera assignetur,

signetur, necesse est corpus illud finitum esse, & circulo conclusum: nihilominus non colligitur esse aliquam magnitudinem infinitam inter duas lineas: quia ubique signetur, semper erit finita: necesse est aliqua suprema pars, in qua distantia assignetur actu infinita, sed signata quacunque, quæ finita erit, poterit alia maior assignari in infinitum. Quare, si quis dicat, posse dari corpus infinitum, sed non posse moveri circulariter, etiam de potentia Dei, quia non potest respondere sphaera finita magnitudinis, quæ peragat motum, non dicit aliquid absurdum.

CAPUT III.

Non repugnare infinitum multitudinem, eodem modo ostenditur.

Superest de infinito secundum multitudinem, siue in rebus spiritualibus, siue etiam in corporalibus idem probemus, ostendentes rationes, quibus aliqui utuntur, ut demonstrent oppositum, facile posse dissolui. Sed ante omnia præmittendum est, Aristotelem nunquam locutum fuisse de infinita multitudine rerum spiritualium: quoniam 3. Physic. cum proposuisset rationes, quibus aliqui persuadere contendebant, infinitum non esse preparatum à materia, text. 39. subiungit: Verum hæc quidem forsitan inquisitio vniuersalis est magis: si posuit inquam, infinitum in mathematicis & in intelligibilibus & in hisce, quæ nullam habent magnitudinem, esse. Nos autem, si sit in sensibilibus, de quibus doctrinam facimus, infinitum corpus incrementum, nec ne, consideramus, ac perscrutamur. Subinde vero disputationem de infinito in rebus quantis prosequitur. Nolit igitur de incorporeis rebus disputare, quod sibi non tam perspectum esset in spiritualibus, quam in corporeis, infinitum esse non posse; siquidem in eius opinione mundus, & generationes hominum erant æternæ. Ex quo sequebatur, aut animam rationalem mortalem esse, aut de corpore in corpus migrare, aut infinitum numerum animarum esse. Deinde obseruandum est, questionem hanc non esse de multitudine causarum per se inuicem ordinatarum, hæc enim impossibilis est, ut aliquis sequatur effectus: sed de multitudine rerum quacunque. Iam ergo videamus, an argumenta opposita aliquid probent.

Primum argumentum. Omnis multitudo debet esse sub aliqua specie; omnes autem species multitudinis sunt secundum species numeri, & nulla species numeri est infinita, ergo nulla infinita multitudo esse potest. Hoc argumento utitur S. Thom. in art. 4. primo loco, & eodem spectare videtur secundum, quod affert Ricardus q. illa 6. quod videlicet omnes effectus, qui ab vno principio deriuantur, debeant inter se ordinari aliquem habere in infinita aut multitudine non possent: ordo enim est habitudo ad vnum primum, in multitudine autem infinita non est primum.

Verum in vtraque ratione assumitur id, quod non probatur; & si negetur, probari non potest. In primis enim omnem multitudinem debere esse in aliqua specie numeri, vnde constat: cum etiam rerum multitudo, quatenus est à parte rei, rationem formalem, & speciem numeri non habet: hæc enim accipit ab intellectu considerante, & diuidente. Nam antequam intellectus numeret, cur dices hanc unitatem ad quaternarium potius, quam ad quinarium pertinere, cum ita

Vasquez in 1. part. Tomus I.

vni, sicut alteri coniungi possit, & reipsa hi numeri diuisi non sint, sed vna tantum sit rerum multitudo?

Caietan. in hoc articulo, ut hanc rationem S. Thomæ confirmet, concedit, non omnem multitudinem esse in specie numeri: non quia putet, aliquam posse esse infinitam multitudinem, quæ non habeat rationem numeri, sed quia censet, multitudinem rerum spiritualium ad speciem numeri non pertinere, quam ex solis corporibus quantis constitui arbitrat. Addit præterea, S. Thomam non assumisse illam propositionem: Omnis multitudo debet esse sub aliqua specie numeri, sed hanc, omnis multitudo debet esse in aliqua specie, deinde argumentum suum hoc modo duxit. Omnes species multitudinis debent esse secundum species numerorum, non dixit debent esse species numerorum, sed secundum species numerorum, ac si diceret (inquit Caietan.) debent proportionem habere cum speciebus numerorum, sicut multitudo Angelorum quauis non sit in prædicamento quantitatis sub specie numeri, habet tamen eandem cum numero proportionem, ut numeretur: hanc autem non potest habere infinita multitudo: ergo talis esse non potest. Porro omnem multitudinem habere proportionem cum numero ex iis, quæ passim videmus probat Caietan. Ceterum contra hanc doctrinam sunt aliquæ rationes. Primo quia numerus secundum formalem suam rationem, quam nullus præter mathematicum considerat, etiam in Angelis reperitur, nam mathematicæ demonstrationes ita in Angelis, sicut in rebus corporeis procedunt.

Secundo cum ratio prædicta assumit, omnem multitudinem debere esse in specie aliqua, vel intelligitur de aliqua specie, quæ non sit species numeri, & hoc omnino gratis assumitur: nam si non est species numeri sub genere quantitatis, sub quo alio genere, aut specie esse poterit? præcedens autem ratio supponere videtur, illam multitudinem debere esse in aliqua specie, quæ non sit species numeri. Aut assumit ratio facta, illam multitudinem debere esse in aliqua specie numeri, & hoc etiam probari deberet: nam quis dicat, infinitam multitudinem esse aliquam speciem numeri? Tertio etiam si demus, multitudinem omnem esse in aliqua specie, quæ non sit species numeri, cum deinde subsumit ratio, omnes species multitudinis esse debere secundum species numerorum, hoc est (ut vult Caietan.) habere proportionem cum speciebus numerorum, gratis etiam subsumitur. Nam, quod ait Caietan. hoc nobis constare ex eo quod videmus, omnem rerum multitudinem sic se habere, parum interest: hoc enim solum inuenitur in multitudine rerum creaturarum: vero non probat, nullam multitudinem fieri posse, quæ proportionem non habeat cum numero.

Secundum argumentum, omne creatum sub aliqua certa intentione creantis comprehenditur, cum omne agens, præsertim Deus, non agat incertum: ergo si plura creantur, necesse est, certo numero comprehendere: infinita autem multitudo sub certo numero comprehendere non potest, ergo, neque fieri. Hoc argumento utitur S. Thom. in art. 4. in 2. loco. Verum contra obicit Caietan. tria, ex quibus id, quod affert secundo loco, prædictum argumentum infringere mihi videtur.

M 2 hoc

Caietan. explicatio.

13

Resoluitur.

14

De multitudine rerum spiritualium non agit, Aristot.

12

S. Thom. Ricard.

Prima ratio non probat quod conuenit.

S. Thom. Infringitur secunda ratio.